

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ ТА ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ

Панфілова А.В., д-р с.-г. наук, професорка

Миколаївський національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0003-0006-4090>

Кураченко Р.В., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

<https://orcid.org/0009-0007-1099-6904>

Анотація. Соняшник є однією з перспективних олійних культур України та світу. Загальний світовий обсяг виробництва основних рослинних олій зріс з 171,58 млн т у 2014 р. до 222,69 млн т у 2024 р. (+30% за 10 років). Соняшникова олія стабільно посідає четверте місце за обсягами виробництва після пальмової, соєвої та ріпакової олій, при цьому демонструючи найвищий відносний приріст (+41,9%) серед основних видів рослинних олій. Упродовж 2014–2024 рр. виробництво соняшникової олії в Україні зросло з 4,19 млн т до 6,26 млн т. У середньому урожайність насіння соняшнику в Україні перевищує світові показники на 20,2%. Значний потенціал для підвищення продуктивності соняшнику полягає у використанні позакореневого підживлення рослин у період вегетації

Ключові слова: соняшник, урожайність насіння, олія, позакореневе підживлення.

Соняшник є однією з найзатребуваніших сільськогосподарських культур у світі. Його посівні площі стрімко зростають у всіх країнах. Так, лише за останнє століття посівна площа соняшнику у світі збільшилася більш ніж у два рази: з 12,4 млн га до майже 29,0 млн га [1]. Він є однією з чотирьох головних олійних культур глобального значення, поряд із соєю та ріпаком. Згідно з даними USDA, загальний світовий обсяг виробництва основних рослинних олій зріс з 171,58 млн т у 2014 р. до 222,69 млн т у 2024 р. (+30% за 10 років). Соняшникова олія стабільно посідає четверте місце за обсягами виробництва після пальмової, соєвої та ріпакової олій, при цьому демонструючи найвищий відносний приріст (+41,9%) серед основних видів рослинних олій. Це свідчить про зростаюче значення соняшникової культури у світовому аграрному секторі.

На світовому ринку спостерігається стійке зростання обсягів експорту рослинних олій. У період 2014–2024 рр. соняшникова олія продемонструвала найбільший приріст експорту (+9,3%) у порівнянні з пальмовою, соєвою та ріпаковою оліями. Водночас обсяги експорту пальмової та ріпакової олій зменшилися. Україна є світовим лідером з експорту соняшникової олії, забезпечуючи в середньому 28,1% світового ринку. Попри кризові явища 2022 р., частка України в глобальному експорті залишилася стабільною (26,8% у 2014 р. та 28,2% у 2024 р.). Протягом 2014 – 2024 рр. виробництво соняшникової олії в

Україні зросло з 4,19 млн т до 6,26 млн т (+49,4%). Це стало можливим завдяки збільшенню урожайності культури, оскільки Україна майже не імпортує соняшникове насіння, забезпечуючи власне виробництво внутрішньою сировиною.

У період 2014–2021 рр. Україна активно збільшувала посівні площі під соняшником (+27,9%), однак через повномасштабне вторгнення у 2022 р. цей показник знизився до рівня 2014 р. Попри скорочення посівних площ, річні обсяги виробництва соняшнику за 2014–2023 рр. зросли на 26,2%, що стало можливим завдяки підвищенню урожайності (з 1,94 т/га у 2014 р. до 2,45 т/га у 2023 р., що становить +26,2%).

Значний потенціал для підвищення продуктивності соняшнику та розвитку біологічних можливостей рослин полягає у використанні позакореневого підживлення рослин в період вегетації. Позакореневе підживлення виступає як додатковий метод до кореневого живлення, пропонуючи в деяких випадках більш економічно вигідне та ефективне рішення. Цей метод дозволяє миттєво засвоювати та розподіляти елементи живлення всередині рослин через листя, швидко усуваючи недоліки в живленні [3]. Хоча дослідження багатьох науковців підкреслюють значущість соняшнику, як однієї з ключових олійних культур та потенціал біопрепаратів у його вирощуванні, існують прогалини, які ще не були повною мірою висвітлені у науковій літературі. Тому, питання підвищення продуктивності соняшнику за рахунок використання біопрепаратів та добору сучасних гібридів є актуальними.

Список використаних джерел

1. Ткачук О.П., Бондарук Н.В. Фактори інтенсифікації та екологізації вирощування соняшнику. *Аграрні інновації*. 2023. №18. С. 120 – 127.
2. Domaratskiy, Y., Kovalenko, O., Kachanova, T., Pichura, V., & Zadorozhnii, Y. (2023). Analysis of the Effectiveness of Biological Plant Protection on Sunflower Productivity Under Different Cenos Density in the Non-Irrigated Conditions of the Steppe Zone. *Ecological Engineering & Environmental Technology*, 24(9), 45–54. <https://doi.org/10.12912/27197050/173004>

Annotation. Sunflower is one of the promising oilseeds of Ukraine and the world. The total world production of major vegetable oils increased from 171.58 million tonnes in 2014 to 222.69 million tonnes in 2024 (+30% over 10 years). Sunflower oil is steadily fourth in production after palm, soybean and rapeseed oils, while demonstrating the highest relative increase (+41.9%) among the main species of vegetable oils. During 2014 - 2024, the production of sunflower oil in Ukraine increased from 4.19 million tonnes to 6.26 million tonnes. On average, the yield of sunflower seeds in Ukraine exceeds the world by 20.2%. Significant potential to increase sunflower productivity is to use foliar feeding of plants during vegetation period.

Keywords: sunflower, seed yield, oil, foliar feeding.